

15. Lecke

A király biztonsága és a sáncolás

A megnyitás során a tisztok fejlesztése mellett a legfontosabb feladatunk a király elhelyezése egy biztonságos pozícióba. Ezt leggyakrabban a sáncolással érhetjük el. A sáncolás során nem csak a királyunk kerül biztonságba, de a bástyáink összekötésével a haderőnk együttműködését is segíteni tudjuk.

„A sakkban a legnagyobb gyengeség a király sebezhetősége.”

A sáncolás fontosságát és a középben rekedt király sebezhetőségét, már néhány korábbi példában figyelemmel kísérhettük, azonban a most következő rövid játszma, a leghíresebbek közül való. Irving Chernyev könyvében, (Az 1000 legrövidebb játszma) a Morphy opera játszmához hasonlóan a “brilliáns kombinációk” között említi.

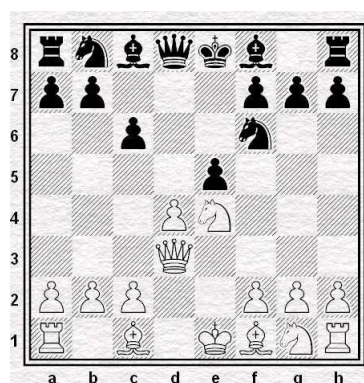
Réti R. – Tartakower S.

Bécs, 1910

1. e2 - e4	c7 - c6
2. d2 - d4	d7 - d5
3. Hb1 - c3	d5 x e4
4. Hc3 x e4	Hg8 - f6
5. Vd1 - d3	e7 - e5?

Hibás terv bevezető lépése, amely a későbbi bajok okozója lesz. Most sötét magára nyitja a középső vonalakat, ugyanakkor a sötét vezér is korán jön játékba és több lépésre kényszerül, ami időhátrányt eredményez. Az egyszerű csere 5... Hxe4 lépéssel, majd a Hd7-f6 terv a fejlődést segítette volna.

1.ábra

Világos lép!

6. d4 x e5

Vd8 - a5+

Ötletesen nyeri vissza a gyalogot, de ez a “kiskombináció” öncélú, mert közben a vezér több lépésre kényszerül.

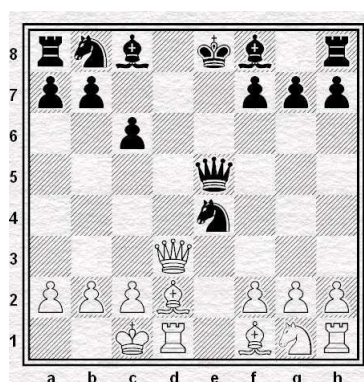
7. Fc1 - d2

Va5 x e5

8. 0-0-0 !!

Hf6 x e4?

2.ábra

Világos lép!

Jöhet a finálé vezéráldozattal!

9. Vd3 - d8+!! Ke8xd8

10. Fd2 – g5++ Kd8 – c7

11. Fg5 – d8+ matt! (1-0)

Ebben a híres játszmában figyelemmel kísérhettük, hogy a vezér kalandozása, a fejlődés elhanyagolása miatt, a sáncolás elmaradt és a sötét királyt rajtaütés szerű támadással lepte meg ellenfele. Világos zseniális vezéráldozata (Vd8+!!) a "tűzvonalba" kényszerítette a királyt, hogy egy védhetetlen kettős sakkkal pecsételje meg a sorsát. Látványos győzelem volt!

- **Tanulság:** A király a centrumban mágnesként vonzza a támadásokat.

A sánc: a legjobb védekező fegyvered

A sáncolást követően a király előtt álló gyalogok (f2-g2-h2 vagy f7-g7-h7) alkotják azt a várfalat, amely védi a királyt.

A sáncolás elsődleges funkciója a király biztonságba helyezése. A tábla közepe az a hely, ahol minden akció zajlik! A középben lévő gyalogok jellemzően az első néhány lépésben cserélődhetnek, így a király sebezhetővé válik az ellenséges támadásokkal szemben.

A tábla szélein azonban a gyalogok gyakran mozdulatlanok maradnak, így egy erős védőfalat alkotnak a király védelmére, ahol a király a tábla legbiztonságosabb helyén van.

Aranyszabály: *A sáncállásban ne mozdasd a gyalogokat feleslegesen! Minden gyalogtolás (pl. h3 vagy g3) egy-egy rést üt a falon, ahol az ellenséges tisztak betörhetnek.*

A sánc nem csupán védekezés

"A sáncolás olyan, mint a vár kapujának bezárása: a király nem elmenekül a csata elől, hanem elfoglalja a parancsnoki állását, ahonnan biztonságban irányíthatja a hadseregét."

Sáncolás nélkül a bástyákat (különösen a királyszárnyit) nehéz lehet játékba hozni. Sáncoláskor a bástya könnyen elérheti a középső vonalakat, ahol nagyobb befolyást gyakorolhat a játékra, ahogy azt Rétitől láttuk (8.0-0-0) ahol a hosszú sánccal világos bástyája azonnal támadásba lendült. A nyílt játékokban a gyors sáncolást követően gyakran a bástya azonnal támadó lehetőséghez jut a nyílt vonalon, ami rendkívül veszélyes taktika, különösen kezdő szinten!

Nézzünk erre egy újabb klasszikus példát!

Schulten, S. – Morphy, P.

New York, 1857

1. e2-e4 e7-e5

2. f2-f4 d7-d5

(A Falkbeer-ellen-csel)

3. e4xd5 e5-e4!

Sötét nem üti vissza a gyalogot, hanem zavart kelt a fehér fejlődésében, a királyszárnyai huszár akadályozásával

4. Hb1-c3 Hg8-f6

5. d2-d3 Ff8-b4

Sötét gyorsan fejlődik, és kötést hoz létre.

6. Fc1-d2 e4-e3!

Zseniális gyalogáldozat Morphy-tól!
Felnyitja az e-vonalat a bástyájának.

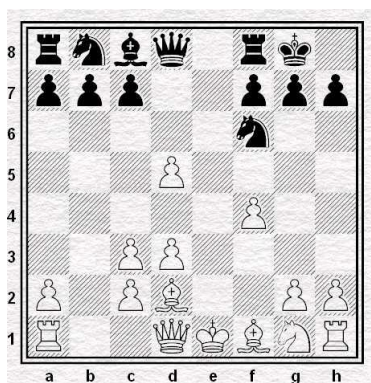
7. Fd2xe3 0-0!

A játszma és a példa kulcslépése! Sötét királya biztonságban, a fehér király középen rekedt. Jöhet a megtorlás!

8. Fe3-d2 Fb4 x c3

9. b2xc3 ...

3. ábra

9... Bf8 – e8+!

A bástya sakkal jön játékba és kötést hoz létre.

10. Ff1-e2 Fc8-g4

Sötét tovább fokozza a nyomást a kötésben lévő futóra.

11. c3-c4 c7-c6!

Újabb lépés a támadó útvonalak megnyitása érdekében.

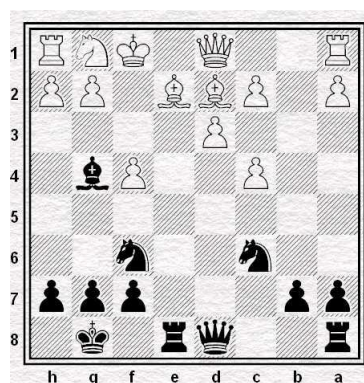
12. d5xc6 Hb8xc6

Sötét minden tisztje játékban van, fehéré pedig jórészt gúzsba kötve.

13. Kg1-f1 ...

Fehér kénytelen a mesterséges sáncot választani, de már késő!

4. ábra

13. ... Be8xe2!

Látványos minőségi áldozat, ami ismét kötést hoz létre.

14. Hc3xe2 Hc6-d4

A bénító kötés ereje: a huszár nem tud mozdulni.

15. Vd1-b1 Fg4xe2+

16. Kf1-f2 Hf6-g4+

17. Kf2-g1 Hd4-f3+!

A végső csapás!

18. g2xf3 Vd8-d4+

19. Kg1-g2 Vd4-f2+

20. Kg2-h3 Vf2xf3+

21. Kh3-h4 Hg4-f2

Fehér feladta, mert a matt védhetetlen

0-1

Amint láttuk a **király biztonsága és a fejlődési előny** sokszor többet ér a gyalognál. Morphy nem sajnálta az anyagi áldozatot (e3!), hogy megzavarja a védelmet és utat nyisson a bástyájának az e-vonalon. **Jegyezzük meg:** ha az ellenfél királya középen reked, a vonalak megnyitása és a **Be8+-hoz hasonló kötések** azonnal eldönthetik a csatát.

A király kihajszolása

A sáncolás ugyan a legtöbb esetben fedezéket biztosít a király számára, ám a sakkjáték számtalan példát nyújt arra, amikor ez a fedezék bizony nem bizonyul kellően biztonságosnak.

A következő játszmában Edward Lasker (aki nem azonos a második világbajnok Emmanuel Laskerral) látványos győzelmet aratott a sötét király halálos hajszájával.

Lasker Ed. – Sir G. Thomas

London, 1912

1. d2 - d4	e7 - e6
2. Hg1 - f3	f7 - f5
3. Hb1 - c3	Hg8 - f6
4. Fc1 - g5	Ff8 - e7
5. Fg5 x f6	Fe7 x f6
6. e2 - e4	f5 x e4
7. Hc3 x e4	b7 - b6?

Optimista lépés! Sötétnek nem szabad a centrumot átengednie, azonnali 0-0 majd Hc6 fejlődés a pontos játék.

8. Hf3 - e5!	0-0

9. Ff1 - d3

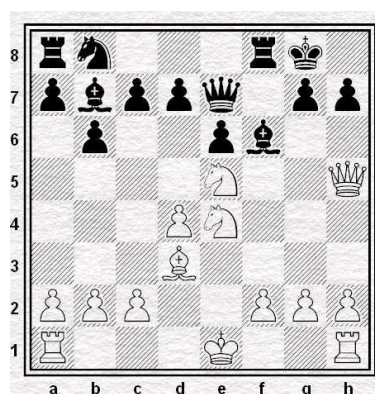
Fc8 - b7

10. Vd1 - h5!

Ve8 - e7?

Ügyes védekezésnek tűnik, mert a főfenyegetést 11. Hxf6 és Vxh7 tervet sötét 11... gxf6 lépéssel most kivédené. Ám nem számolt az ellenfél kiválóan időzített áldozatával, ami fenekestől forgatja fel a védelmi tervet. Világos romboló áldozata a tűzvonalba kényszeríti sötét királyát, a menekülés útvonala csak az ellenséges tábor felé nyitott, ahol a végzetes kelepce már készen áll.

5.ábra

Világos lép!

11. Vh5 x h7+!! ...

Pontosan számított vezéráldozat a sánc lebontására, ami a kulcslépése a következő látványos hajszának!

11. ... Kg8 x h7

12. He4 x f6+ Kh7 - h6

Nincs visszaút, mert a sáncállásba menekülés 12... Kh8 lépéssel azonnali mattot jelenten a 13. Hg6 után.

13. He5 - g4+ Kh6 - g5

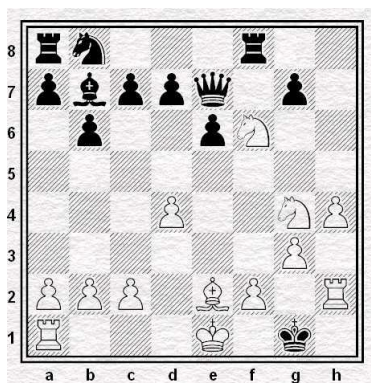
14. h2 - h4+ Kg5-f4

15. g2 - g3+ Kf4-f3

16. Fd3 - e2+ Kf3-g2

17. Bh1 - h2+ Kg2-g1

6.ábra

Világos lép!

18. Kd1 - d2 matt! (1-0)

(18.0-0-0 szintén matt lett volna)

Mikor NE sáncoljunk?

(Elméleti kiegészítés)

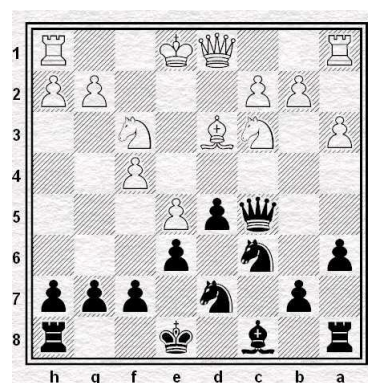
Amint a példákból láttuk a sáncolás fontos eszköz a király biztonsága és a haderő együttműködéséhez, a bástyák aktivizálásához, ám ez nem jelenti azt, hogy a sáncolást minden esetben automatikusan alkalmazhatjuk.

Figyelmet érdemelnek az alábbi kivételek:

- **A sáncállás gyengesége:** Ha a sáncban lévő (f2-g2-h2) gyalogok már elmozdultak, a sáncolás gyakran veszélyesebb, mintha középen maradnánk, mert a királyunk a "bicikli elöl a vonat alá kerülhet".
- **Ellenkező oldalú támadás:** Ha az ellenfél már megindította a gyalogrohamot a királyszárnyon, néha jobb a másik irányba (hosszú sánc) menekülni, vagy középen maradni.

- **A centrum zárt:** Ha a középső gyalogok fixek (pl. egy zárt Francia vagy Caro-Kann védelemben), a király középen is biztonságban lehet, és a bástyákat máshol is hasznosíthatjuk.
- **Végjáték közelsége:** Ha a vezérek és a tisztok nagy része már lecserélődött és a királyt közvetlen veszély nem fenyegeti, a király számára eljön a cselekvés ideje. Meg kell indulnia a centrum irányába! A végjátékban a király aktív figura, használd ki!

7.ábra

Sötét lép!

Mit gondolsz? Helyes lenne most a sáncolás?

Az automatikus sáncolással sötét komoly hibát vétene, mert világos már készen áll a sánctámadás végrehajtására, amit egy ismert taktikai motívummal hajtana végre. Ez pedig a Fxh7 típusáldozat, amely a trójai faló mintájára "Görögajándék" néven ismert taktika. Nézzük milyen csapda várna sötétre, ha gyanútlanul a sánca mögé vinné a görög ajándékot!

1. ...

0-0 ?

2. Fd3 x h7+! Kg8 x h7

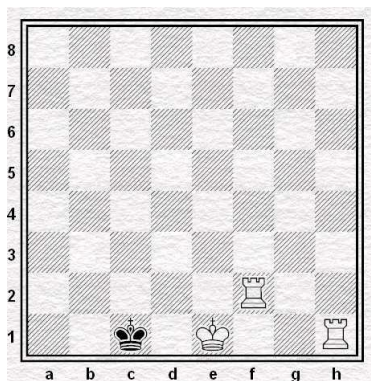
3. Hf3 – g5+ ...

Most szembesülhetnek a várvédők a veszéllyel. Világos fenyegetése 3... Kg8 után 4. Vh5! matt fenyegetés. Ha a király a 3... Kg6 menekülést választja, akkor 4. Vd3+ következik. Nincs jobb, mint 4... f5 amire 5.exf6+ (an passant) 5... Kxf6 és most 6.Hge4+! sakk-vezér döntő anyagi előnyhöz juttatja a támadót.

Vihar előtti csend: Ha látjuk, hogy az ellenfél már minden figurájával a királyszárnyunk felé néz, ne sáncoljunk egyenesen a "tűzvonalba".

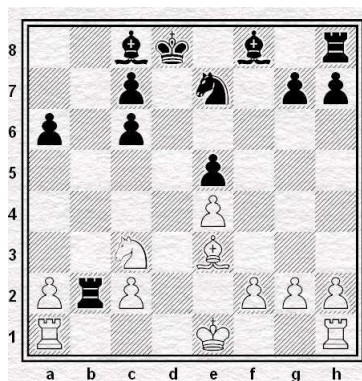
TESZT-15/A

1.

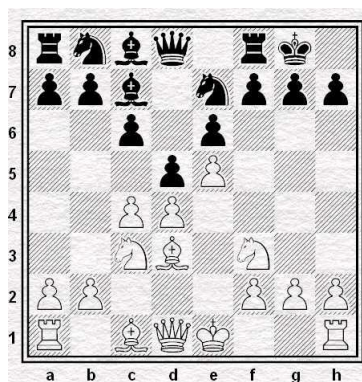
Matt1 lépésben!

2.

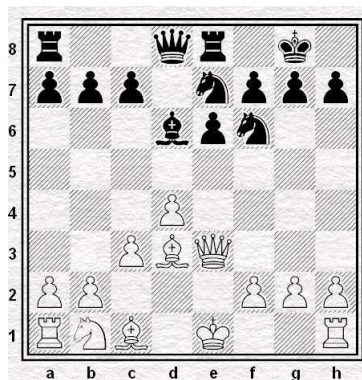
Világos lép!

3.

Támadd a sáncot!

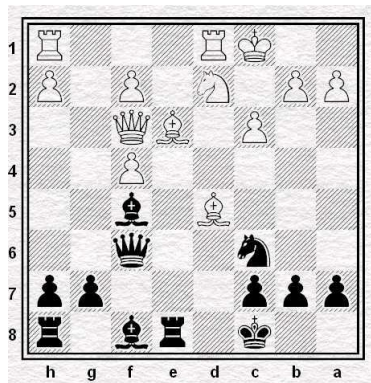
4.

Világos lép!

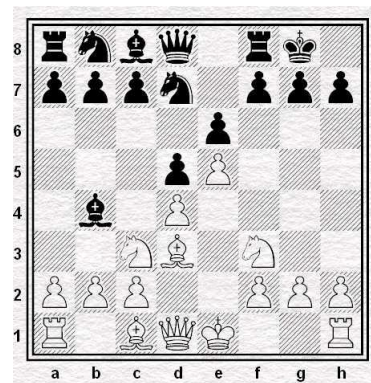
Sáncoljunk vagy ne sáncoljunk?

5.

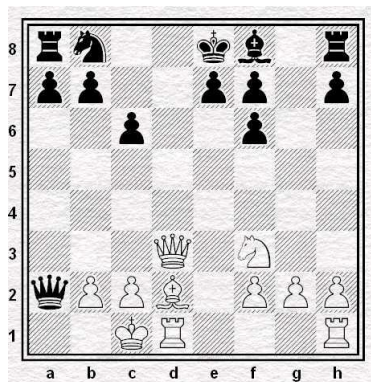
Sötét nyer!

8.

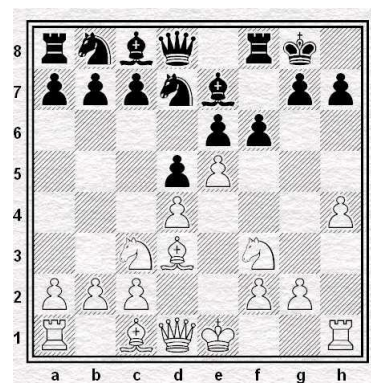
Világos lép!

6.

Világos nyer!

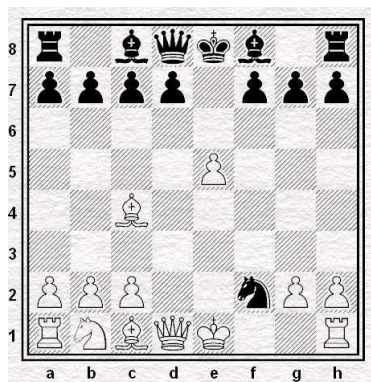
9.

Világos lép!

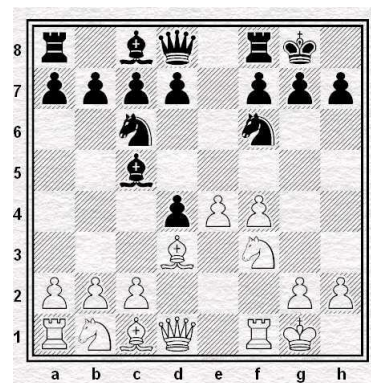
TESZT-15/B

7.

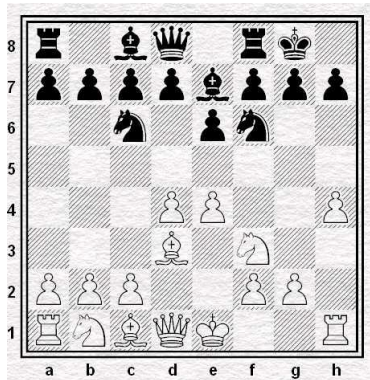
Világos lép!

10.

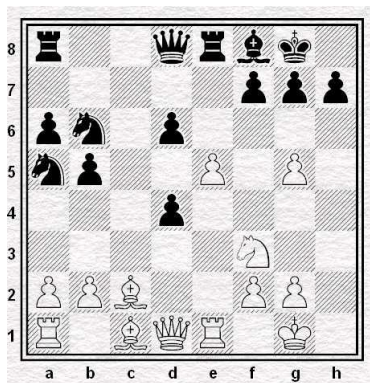
Világos lép!

11.

Világos lép!

12.

Világos lép!